

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 31 травня 2017 р. № 616-р
Київ

**Про схвалення Концепції реформування системи
державного нагляду (контролю) у сфері охорони
навколишнього природного середовища**

1. Схвалити Концепцію реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, що додається.

2. Міністерству екології та природних ресурсів разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у місячний строк Кабінетові Міністрів України план заходів щодо реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням.

Прем'єр-міністр України	В.ГРОЙСМАН
Інд. 75	

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 31 травня 2017 р. № 616-р

КОНЦЕПЦІЯ
реформування системи державного нагляду (контролю) у
сфері охорони навколишнього природного середовища
Загальні положення

Концепція розроблена відповідно до розділу XVII Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої постановою Верховної Ради України від 14 квітня 2016 р. № 1099-VIII, на виконання підрозділу 11 розділу III плану пріоритетних дій Уряду на 2016 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 травня 2016 р. № 418 (Офіційний вісник України, 2016 р., № 47, ст. 1709), та передбачає реалізацію положень програмних документів щодо реформування системи державного нагляду (контролю) та утворення єдиного інтегрованого державного органу природоохоронного моніторингу та нагляду (контролю).

Концепцією з урахуванням виконання зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленим постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, з метою удосконалення державної системи екологічного моніторингу та спрощення системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів (далі - нагляд (контроль) передбачено утворення Державної природоохоронної служби (далі - Служба) та ліквідацію Держекоінспекції.

Проблема, яка потребує розв'язання

З огляду на неможливість природним шляхом подолати вплив промислового забруднення поверхневих і підземних вод, атмосфери, виснаження природних ресурсів, що становить реальну загрозу національній безпеці, основною причиною критичного стану

навколишнього природного середовища є низький рівень реалізації екологічної політики в Україні.

Відсутність реального впливу громадянського суспільства на прийняття екологічно значущих рішень призводить до екологічного правового нігілізму, а також дискредитації та фактичного руйнування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища лобістами великого промислового і аграрного бізнесу.

На сьогодні система організації нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства є недосконалою.

Низька заробітна плата, застаріла матеріально-технічна і лабораторна база, недостатній обсяг фінансування, високий рівень корупції, непрозора система прийняття рішень щодо порушників природоохоронного законодавства призводить до низького кваліфікаційного рівня державних інспекторів з охорони навколишнього природного середовища, а відсутність системи відповідальності суб'єктів господарювання за порушення вимог природоохоронного законодавства, єдиних електронних реєстрів природних ресурсів та неналежний рівень інформаційного обміну - низької ефективності, недієздатності Держекоінспекції.

Наглядові (контрольні) функції дублюються центральними органами виконавчої влади, відсутній єдиний підхід до виконання функцій.

Повноваження щодо нагляду (контролю) на даний час здійснюють такі центральні органи виконавчої влади, як Держекоінспекція, Держгеонадра, Держлісагентство, Держгеокадастр, Держрибагентство, Держпродспоживслужба, Укртрансбезпека.

Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища не сприяє забезпеченню повноцінного доступу громадян України до інформації про стан навколишнього природного середовища, існуючі екологічні ризики для безпечної життєдіяльності. Відсутній прозорий механізм проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища та доступ до великої кількості екологічних даних, що повинні бути відкритими.

Потребує удосконалення порядок проведення державного моніторингу стану навколишнього природного середовища з метою забезпечення доступу, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень на підставі даних про стан навколишнього природного середовища, що сприятиме створенню технічної та технологічної бази для функціонування єдиної державної системи моніторингу стану навколишнього природного середовища.

Однією з гарантій екологічних прав громадян відповідно до [статті 10](#) Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” є громадський контроль за додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, що здійснюється, зокрема, громадськими інспекторами з охорони навколишнього природного середовища.

Епізодична участь громадських інспекторів у заходах Держекоінспекції з нагляду (контролю) свідчить про те, що ні громадські організації, ні місцеві громади фактично не впливають на формування персонального складу громадських інспекторів.

Мета і строки реалізації Концепції

Метою Концепції є створення ефективної державної системи запобігання екологічним правопорушенням і моніторингу стану навколишнього природного середовища, зниження тиску на бізнес-середовище, широке залучення громадськості до здійснення нагляду

(контролю), утворення єдиного інтегрованого державного органу природоохоронного моніторингу та нагляду (контролю) - Служби.

Реалізація Концепції здійснюється трьома етапами протягом 2017-2020 років.

Протягом першого етапу (2017 рік) передбачається:

затвердити Кабінетом Міністрів України план заходів з реалізації Концепції;

утворити Службу та затвердити положення про неї;

ліквідувати Держекоінспекцію та її територіальні органи;

провести конкурс на зайняття посад у Службі та її міжрегіональних територіальних органах;

передати усі повноваження Держекоінспекції Службі.

Протягом другого етапу (2018 рік) передбачається:

внести зміни до законодавства щодо удосконалення системи здійснення нагляду (контролю), організації проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, забезпечення функціонування загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи, доступу до екологічної інформації;

забезпечити адаптацію законодавства у сфері природоохоронного моніторингу та нагляду (контролю) до європейських норм;

сформувати матеріально-технічну та лабораторну базу проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища та здійснення нагляду (контролю) Службою.

Протягом третього етапу (2019-2020 роки) передбачається:

створити та запровадити оновлену систему державного моніторингу стану навколишнього природного середовища;

розробити та впровадити нові екологічні стандарти та норми;

запровадити фінансову гарантію екологічної відповідальності.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Основними напрямками реалізації Концепції є:

координація діяльності органів виконавчої влади, що виконують функції чи завдання у сфері охорони навколишнього природного середовища, з метою ефективного проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища;

реформування системи управління сферою природоохоронного моніторингу та нагляду (контролю) з метою створення інтегрованої системи, спроможної забезпечити реалізацію реформ у сфері природоохоронної діяльності;

внесення змін до законодавства в частині посилення відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень і злочинів проти навколишнього природного середовища, а також під час використання природних ресурсів;

ліквідація корупційних чинників у системі природоохоронного моніторингу та нагляду (контролю), постів екологічного контролю в пунктах пропуску через державний кордон;

ліквідація територіальних органів Держекоінспекції, у тому числі морських екологічних інспекцій - Державної Азовської морської екологічної інспекції, Державної Азово-Чорноморської екологічної інспекції, Державної екологічної інспекції Північно-Західного регіону Чорного моря, та передача їх функцій міжрегіональним територіальним органам Служби;

запровадження прозорої системи інформування про результати здійснення природоохоронного нагляду (контролю) - створення єдиного електронного реєстру актів, складених за результатами здійснення заходів з нагляду (контролю);

утворення міжрегіональних територіальних органів Служби за принципом еколого-ресурсних та еколого-техногенних округів;

проведення конкурсу на зайняття посад у Службі та її міжрегіональних територіальних органах.

У рамках дерегуляції передбачається забезпечити:

ліквідацію дублювання функцій з нагляду (контролю) центральних органів виконавчої влади;

перехід від системи тотального планового нагляду (контролю) до системи моніторингу, попередження порушень природоохоронного законодавства і здійснення контролю на основі ризик-орієнтовних показників;

скасування планових перевірок малих та середніх підприємств, діяльність яких не становить підвищеної екологічної небезпеки, з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища у відповідному регіоні;

функціонування автоматизованого єдиного державного кадастру природних ресурсів та реєстру об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку;

впровадження екологічних декларацій для суб'єктів господарювання в режимі реального часу шляхом внесення відповідних змін до законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища.

У процесі децентралізації передбачається перерозподілити природоохоронні функції та повноваження шляхом:

утворення 10 міжрегіональних територіальних органів Служби та 27 спеціальних обласних інспекційних управлінь у їх складі;

передачі місцевим громадам окремих функцій з нагляду (контролю) (за зеленими насадженнями, засміченням землі, полюванням, а також контроль за додержанням режиму об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, боротьба з браконьєрством);

організації на нових засадах діяльності громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища - природоохоронних інспекторів на базі місцевих громад.

Забезпечення поетапного приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС здійснюється шляхом:

створення та закріплення на законодавчому рівні системи оцінки якості атмосферного повітря (створення інфраструктури для проведення оцінки якості атмосферного повітря, моніторинг якості повітря, що відповідає вимогам [Директиви 2008/50/ЄС](#) Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи, зокрема кількість пунктів заміру, розширення переліку показників моніторингу тощо);

запровадження автоматизованої системи моніторингу якості атмосферного повітря для зон і агломерацій, де рівень забруднення перевищує граничну/цільову величину, відповідно до [Директиви 2008/50/ЄС](#) Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи;

реформування системи нагляду (контролю) з метою зменшення кількості перевірок та підвищення їх ефективності, реалізації принципу “забруднювач платить”, а також створення дієвої системи притягнення до відповідальності за заподіяну шкоду навколишньому природному середовищу та відшкодування збитків;

утворення єдиного інтегрованого державного органу природоохоронного моніторингу і нагляду (контролю) та передача йому всіх контрольних функцій, визначення його

повноважень відповідно до вимог Директиви № 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення);

організації проведення постійного моніторингу і контролю за станом та використання природних ресурсів;

організації здійснення автоматизованого контролю за промисловим і хімічним забруднення;

створення технічно-лабораторної бази для здійснення контролю та проведення моніторингу використання генетично-модифікованих організмів.

Утворення Служби передбачає, зокрема:

скасування планових перевірок малих та середніх підприємств, діяльність яких не становить підвищеної екологічної небезпеки, з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища у відповідному регіоні;

перехід до декларування і страхування екологічних ризиків;

здійснення планового контролю за суб'єктами, діяльність яких становить високий ступінь ризику для навколишнього природного середовища, і об'єктами, що становлять підвищену екологічну небезпеку;

розширення повноважень громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища - природоохоронних інспекторів у сфері природоохоронного моніторингу і нагляду (контролю);

закріплення на законодавчому рівні за Службою повноважень щодо створення та ведення єдиного державного реєстру об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку;

постійне підвищення професійної кваліфікації державних та громадських інспекторів шляхом запровадження спеціальних освітніх програм;

створення лабораторної мережі для проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища та організація послуг з лабораторного арбітражу.

Реформування системи нагляду (контролю) здійснюється шляхом:

віднесення до повноважень Служби реалізації державної політики із здійснення державного моніторингу та нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів;

проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, динаміки його змін і характеру впливу екологічних факторів на стан навколишнього природного середовища та загрозу виникнення стихійних лих;

організації створення та функціонування єдиного державного кадастру природних ресурсів як складової частини національної інфраструктури геопросторових даних;

ведення державного обліку об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку;

забезпечення здійснення громадського природоохоронного контролю;

створення та функціонування мережі сучасних лабораторій.

Очікувані результати

Реалізація Концепції дасть можливість:

створити єдину інтегровану, прозору та ефективну систему нагляду (контролю) та моніторингу стану навколишнього природного середовища;

підвищити якість та ефективність роботи інспекційних підрозділів Служби;

забезпечити річне планування здійснення заходів з нагляду (контролю) на основі даних, які подаються суб'єктами господарювання, що провадять екологічно небезпечну діяльність, а також з урахуванням результатів державного моніторингу стану навколишнього природного середовища;

спростити та забезпечити прозорість процедури проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, нагляду (контролю) і оприлюднення його результатів;

знизити тиск органів нагляду (контролю) на малий та середній бізнес;

забезпечити неухильну реалізацію принципу “забруднювач платить”;

створити умови для інтеграції національної природоохоронної системи в європейський правовий простір;

організувати здійснення громадського природоохоронного контролю з урахуванням нових засад і принципів.

Обсяг фінансових ресурсів

Фінансування заходів щодо реалізації Концепції здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Для реалізації Концепції можуть також залучатися кошти міжнародної технічної допомоги, внески заінтересованих міжнародних організацій, а також кошти з інших джерел.